HJERTE BLADET

ORGAN FOR ÅNDSSVAKESAKEN I NORGE

-3. MAR. 1970

PEDAGOGISK STUDIESAMLING

16. ÅRGANG NR. 1 - 1970

HJERTE BLADET

UTGIVER: SAMORDNINGSRÅDET FOR ANDSSVAKESAKEN I NORGE
SEKRETÆR: ADVOKAT KAARE JØNSBERG, TORGGATEN 10, OSLO 1

Redaktør: Ruth Erlandsen

Redaksjonskomité: Kari Bredal - Einar B. Skattum - Alfhild Hansson
Konsultative medlemmer: Knut Werner, Johs. Gilleberg, Stein Vik

♥

Alle henvendelser angående abonnement og adresseforandringer skjer til forretningsføreren Gunvor Heier, Postboks 167, Lysaker.

Innbetaling for abonnement til postgirokonto 9473. bankgirokonto 6088.05.01081 eller til forretningsføreren. Bladet kommer med 6 nummer i året.
Kontingenten er kr. 8,— pr. år.

Henvendelser angående annonser og betaling for disse skjer til Aug. Hanssens Forlag, Øvre Slottsgt. 5, II etg.

Redaksjonens adr.: Ruth Erlandsen, Kirkevn. 44, Oslo 3.

Følgende organisasjoner er tilsluttet Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge:

De Norske Diakoners Broderforbund
Nasjonalforeningen for Folkehelsen
Norges Bondekvinnelag
Norges Husmorforbund
Norges Røde Kors
Norsk Lærerlag
Norsk Folkehjelp
Norske Kvinners Sanitetsforening
Åndssvakesakens bestyrerforening

♥

I DETTE NUMMER:

Et barn og et rådhus - Nordisk symposium på Hurdal - Internasjonal vitenskapelig kongress - Ligaen drøfter foreldreorganisasjon - Bekymring i Danmark - Landskonferanse om fysisk fostring - Demonstrasjonsmarsj til Folketinget - Første vedtak i nytt rådhus - Alpe-kurs med kristiania-sving - Idrettslekene 1969 viste framgang - Nytt fra Samordningsrådet - Solgården i Spania på startstreken - Lærerne er ikke sikret stipendier - Vår lille gjest - Ennå ikke statsstøtte til forskningen - Tilsynsutvalg for Grimebakken - Pedagogisk utvalg - Samfunnets servicetilbud I - Landet Rundt.

Et barn og et rådhus

Hvis det nye rådhuset er planlagt å koste 1 million pund, kan det ikke da skjæres ned til 900 000, og så kan de resterende 100 000 brukes til bygging av to pensjonater for psykisk utviklingshemmede, tilsammen 50 personer?

Denne utfordringen kommer fra generalsekretæren i det britiske landsforbund for psykisk utviklingshemmede barn, Kenneth Solly. Han karakteriserer dermed en situasjon som opptar åndssvakeorganisasjoner i alle land — kravet om at de kommunale myndigheter må foreta en prioritering hvis de mener noe med sitt medansvar i handicapomsorgen.

I den flom av publikasjoner fra hele verden som Samordningsrådet for

Fysisk fostring i brennpunktet

Nordisk symposium på Hurdal i april

Det er tydelig at den fysiske fostringen — idrett og kroppsøving — opptar åndssvakeomsorgens medarbeidere i det nye året. Foruten Samordningsrådets konferanse 12. mars om fysisk fostring, omtalt annetsteds i Hjertebladet, blir det i april holdt et nordisk møte med emnet «Fysisk fostring for psykisk utviklingshemmede» i Hurdal 19. til 24. april. Møtet eller symposiet som det skal hete, arrangeres av Nordiska Förbundet Psykisk Utvecklingshemmede i samarbeid med Statens Ungdoms- og idrettskontor, forteller møtets sekretær, idrettskonsulent Gunnar *Mathiesen* i STUI til Hjertebladet. Norsk Lektorlags kursted i Hurdal er leiet for symposiet.

Det er første gang et slikt møte holdes på nordisk plan, og det ventes omlag 55 deltakere fordelt med ti fra Danmark, Finland, Norge og Sverige og fem fra Island. Trolig blir den norske kontingent noe større enn de øvrige. Invitert til å delta er idrettskonsulenter, lærere, fritidsledere, fysioterapeuter, leger og andre interesserte innen åndssvakeomsorgen. Dagene skal gå med til forelesninger og gruppearbeid, og det blir gitt rapporter om situasjonen for den fysiske fostring fra hvert av de fem land. Symposiets leder blir overlege Ole B. Munch ved Emma Hjorths Hjem i Sandvika.

— Selv om vi prøver å være beskjedne, så må det vel sies at Norge ligger best an i sporet når det gjelder fysisk fostring for psykisk utviklingshemmede, sier Gunnar Mathiesen som også innrømmer at de fleste

---

åndssvakesaken i Norge får i postkassen hver måned, er kravene til myndighetene og samarbeidet mellom statlig, kommunal og frivillig innsats et klart gjennomgangstema. Hjertebladet vil ta med noen glimt fra mange land i tiden fremover og vi håper leserne ikke har noe i mot den «utenriksorientering» vi dermed forsøker å gi.

Førstesidebildet kommer fra samme kilde, nærmere bestemt desembernummeret 1969 av «Parent's Voice», tidsskrift for det britiske landsforbund for psykisk utviklingshemmede barn.

foreleserne på symposiet er norske, ganske enkelt fordi man har flest erfaringer å bygge på hos oss.

Forøvrig har den idrettslige aktivitet vært meget livlig i vinter. Det blir ialt tre skikurs før påske på Venabu på Ringeriksfjellet, og tilsammen deltar 10 elever fra hvert av omsorgens ti områder. På Venabu er det også holdt et instruktørkurs for 3-årselever ved vernepleierskolen på Emma Hjorths Hjem samtidig med et av skikursene.

Det var tydelig at vernepleierelevene var meget imponert over hvor flinke elevene var på ski, og de opplevet kurset som et uventet og verdifullt tilskudd til den oppgave som venter dem innen åndssvakeomsorgen. Gunnar Mathiesen er overbevist om at vernepleierelevene med den innføring de får under utdannelsen, vil bli meget habile instruktører for den idrettslige aktivitet ved hjemmene. Ved vernepleieskolene i Oslo, Sandvika og Nærlandheimen er idrettsinstruksjon nå integrert i undervisningsplanen med fire timer det første året, et grunnkurs i instruksjon andre året og skikurs tredje året.

Trymlekene, som Gunnar Mathiesen kaller «det lille NM på ski», blir arragnert på Venabu etter påske med fire deltakere fra hvert av åndssvakeomsorgens ti områder.

Ligaen drøfter foreldreorganisasjon

Organisering av foreldreforeninger for psykisk utviklingshemmede blir et hovedemne på neste generalforsamling i Den internasjonale Liga for psykisk utviklingshemmede. Generalforsamlingen skal holdes i Haag i Nederland i dagene 17. til 21. august i år, i den nye kongressbygningen på Churchills plass.

Norske medlemmer av Ligaen er Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge og Norsk Forbund for psykisk utviklingshemmede.

HJERTEBLADET

POSTGIROBLANKETT FOR BETALING AV ABONNEMENT 1970

følger med dette nummer av bladet. Vi ber våre abonnenter vennligst benytte blanketten straks, slik at den ikke kommer på avveie og betalingen kanskje blir glemt.
Har De forresten husket å betale bladet for 1969? Noen har dessverre glemt det, og vi håper å få kontingenten fra disse snarest mulig.

Kastes omsorgen ut i lokal kappestrid?

BEKYMRING I DANMARK:

I det danske folketing har sosialminister Nathalie Lind lagt fram et lovforslag om å opprette et felles sosialstyre for attføring, barne- og ungdomsomsorgen, åndssvakeomsorgen og annen særomsorg. Hvis loven blir vedtatt, vil det bety at Statens Åndssvageforsorg i Danmark blir nedlagt som selvstendig omsorgsinstitusjon. Innen åndssvakeomsorgen stiller man seg betenkt til denne omlegging, spesielt fordi sosialkommisjonens innstilling som lovforslaget bygger på, går inn for en utstrakt desentralisering av omsorgen.

I en lederartikkel i nr. 1/1970 av «Evnesvages Vel» blir det pekt på at den nåværende åndssvakelov bare er ti år gammel og at man burde ha nådd fram til en full utbygging av omsorgen før en desentralisering finner sted.

I et jubileumsskrift ved den danske åndssvakelovs 10-årsjubileum blir saken behandlet av forsorgssjef N. E. *Bank-Mikkelsen.* Vi sakser følgende fra hans artikkel — forøvrig et aktuelt apropos ved norsk åndssvakeomsorgs integrering i den nye sykehusloven fra 1. januar i år:

«Riktignok er det skapt en større og bredere almen forståelse for de handicappede. Men det må dessverre sies at det ennå bare er på overflaten, og at det derfor innebærer en stor risiko å la lokale forvaltninger overta åndssvakeomsorgen. Fordi omsorgen først for få år siden er kommet i god gjenge, er den fremdeles så uutviklet at den krever spesiell overvåking og ikke bare kan kastes ut i alminnelig konkurranse med andre behandlingsoppgaver som har vel så stor almen interesse.

Skal åndssvakeomsorgen ut i lokal kappestrid med sykehusvesen, folkeskole m. v., vil det kanskje vise seg at den ideelle interesse kommer til kort for de praktiske og økonomiske vansker. Vi er vel her i landet fremdeles tilbøyelig til å prioritere til ugunst for de svakeste grupper. Det skal styring og ledelse til fra sentralt hold, og en slik balansegang mellom lokale og sentrale krefter krever en administrativ teknikk som vi hittil ikke har behersket. Vi vil lære det i løpet av noen år, men i dagens be-

geistring for administrative reformer må vi ikke glemme reformene av mennesket, som er enda vanskeligere.

Det helt sentrale i vårt arbeid er vår *holdning* til det og til de mennesker vi har med å gjøre. Dette er ingen floskel, men er realitet. Det er ennå lang vei før befolkningen i alminnelighet aksepterer de åndssvake *med* deres handicap, og det er lang vei før selv foreldre har denne naturlige innstilling til sine barn, en innstilling som er nødvendig for at vi i samarbeid kan formulere en rett målsetting for omsorgen.

Det er i disse ti-år lyktes — med store modifikasjoner — å få anerkjent de åndssvakes rett til å bo som andre. Mange forstår at man som voksen åndssvak også må ha sitt eget værelse å bo i, men det er bare et lite skritt som forøvrig langt fra er realisert. Tusenvis av åndssvake barn får ikke adekvat undervisning, et altfor lite antall har gode arbeidsmuligheter, og hver gang de åndssvake nærmer seg å få samme rettigheter som andre, stikker den diskriminerende hoven fram.

Vil vi påstå at vi ikke diskriminerer, så er det opplagt at vi *dehumaniserer,* dvs. at vi på mange livsområder behandler handicappede mindre verdig enn vi behandler andre, eller enn vi *selv* ønsker å bli behandlet.»

Landskonferanse om fysisk fostring torsdag 12. mars i Oslo

Vårens fagkonferanse arrangert av Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge skal dreie seg om *fysisk fostring* og er fastlagt til torsdag 12. mars i Oslo, forteller Samordningsrådets sekretær, advokat Kaare *Jønsberg.*

Det blir nytt møtested dennegang, nemlig den vakre Misjonsaulaen i Det Norske Misjonsselskaps nybygg i Akersgaten 68. Med den stadig økende tilslutning til fagkonferansene har vi måttet se oss om etter en større møtesal, og Misjonsaulaen skulle være ideell til vårt formål, sier Jønsberg.

Konferansen blir åpnet av statssekrtær i Sosialdepartementet, Per *Høybråten* og samordningsrådets formann Olav Kr. *Strømme.* Det blir først vist film fra idrettslekene på Bakkebø og skitrening på Venabu, og lysbilder av hjelpemidler på ski for cerebral paretikere.

Hovedtaler blir idrettskonsulent Gunnar *Mathiesen* i Statens Ung-

Demonstrasjonsmarsj til Folketinget

«De åndssvake sover i gamle jernsenger på store, overfylte sovesaler, i mange tilfeller opptil 40 pasienter i samme rom hvor de også spiser og oppholder seg om dagen.»

Denne setning er ikke hentet fra en skrekkskildring av et åndssvakehjem ved århundreskiftet, men fra en resolusjon som 24. oktober i fjor ble overrakt det danske folketing på Christiansborg slott i København. For første gang i historien hadde personale i statens åndssvakeomsorg, studenter fra åndssvakeomsorgens personalhøyskole og pårørende og foreldre til åndssvake arrangert en demonstrasjon for å påtale overfor de folkevalgte «de urimelige, nesten umenneskelige forhold som altfor mange av våre åndsvake medborgere lever under på våre overfylte institusjoner».

I Norge er vi vant til å betrakte dansk åndssvakeomsorg med beundring og kanskje litt misunnelse, men resolusjonen til Folketinget gir et bilde av skyggesider som er egnet til å balansere inntrykkene for oss. Henstillingen kommer også inn på undervisning og opplæring og peker på at mens utgifter til undervisning

---

doms- og Idrettskontor over emnet: «Idrettslek — mål — muligheter og midler».

Etter spisepause blir det en rundebordsdebatt med deltakelse fra salen etter kort orientering fra innlederne: Områdeoverlege I. *Gimse,* Åkershagan: «Hvordan planlegge idrettsarbeidet innen et område?» Idrettsleder Gunnar *Sedberg,* Bakkebø: «Resultater av nye fysiske prøver på Bakkebø». Fysioterapeut Iris *Solheim,* Oslo Observasjonshjem: «Fysioterapeuten — idrettsinstruktøren, hvordan bør de samarbeide?». Idrettsleder Ole Bjørn *Steinmoen,* Oslo: «Aktivitets- og anleggssituasjonen ved våre institusjoner i dag». Kjøpmann Alfred *Græsli,* Sør-Trøndelag Støttelag: «Kan vi få en sikrere sentral tilknytning for vårt idrettsarbeid, sett på bakgrunn av Sandenekomitéens innstilling?».

Samordningsrådet anmoder flest mulig av deltakerne å forberede innlegg med spørsmål, erfaringer og meningsytringer. Ordstyrere på konferansen blir Samordningsrådets nestformann Knut *Werner* og kjøpmann Alfred Græsli.

av alminnelige barn er lovbestemt, så må utgiftene til undervisning av åndssvake innpasses i budsjettet for den samlede behandling og omsorg av åndssvake.

«Derfor er det ennå slik at åndssvake elever i undervisningspliktig alder kan stå på venteliste til skole, noe som er utenkelig når det dreier seg om andre barn. Dette til tross for at vi nå vet at alle barn, selv de aller svakeste er mottakelige for undervisning», heter det i resolusjonen som slutter med å kreve at det skjer en anstendig prioritering i dansk sosialpolitikk.

FØRSTE VEDTAK I NYTT RÅDHUS

Rana kommune innviet sitt nye originale rådhus til 8,4 millioner kroner i Mo i Rana lørdag 17. januar. Under selve innvielsen holdt Rana kommunestyre sitt første møte i det nye huset. Enstemmig og uten debatt markerte de folkevalgte den hyggelige begivenheten ved å bevilge 10 000 kroner som gave til det planlagte åndssvakehjemmet for barn i Rana.

Alpe-kurs med kristiania-sving

Norge er ikke alene om å arrangere skikurs for psykisk utviklingshemmede. I Sveits har foreldreorganisasjonen i Geneve gjort vellykte erfaringer med skileir for voksne.

Forhåndsbegeistringen hos deltakerne var naturlig nok ikke så stor som hos barn. Flere hadde bitre minner om nederlag på ski i barneårene og var lite villig til å prøve på nytt. Men med assistanse av skiklubber, foreldre og venner ble det satt igang «tørrtrening» i god tid, og deltakerne fikk igjen litt av selvtilliten og forventningen før de dro avgårde.

Foreldreorganisasjonen i Geneve slår fast etter det første forsøket at slike skileirer må ha proffesjonelle instruktører utstyrt med stor tålmodighet. Ski og annet utstyr må være førsteklasses, gamle støvler og defekte bindinger er bannlyst. Forhåndstrening innen- og utendørs bør ha foregått i flere måneder. Ti dager er passende varighet for en skileir.

Foruten å lære snøplog, utfor og kristiania--sving, opplevet deltakerne å mestre sin engstelse, noe som sikkert har betydning for dem lenge etterat ski-leiren var over, heter det i leir-rapporten fra Cergnat i Sveits.

Idrettslekene 1969 viste framgang

Av Idrettskonsulent Gunnar Mathiesen

Det er interessant å se litt på den idrettslige utvikling, rent resultatmessig sett, ved å sammenlikne resultatene fra Idrettslekene på Bakkebø i 1968 og lekene på Emma Hjorths Hjem i 1969.

Det ser ut for at de nye instruktørene som er ansatt ved institusjonene har vært en god spore, ikke bare for de idrettslige prestasjoner, men også for den store interesse som elevene selv legger for dagen.

Jeg tror vi trygt kan si at vi er på rett vei i vårt arbeid for en sterkere forankring av de idrettslige aspekter innen omsorgen.

Tabellen nedenfor vil gi et klart bilde av den framgang som gjorde seg gjeldende rent prestasjonsmessig sett når en sammenlikner resultatene fra disse to års arrangementer.

Gjennomsnittsresultater for de 10 beste jenter/gutter i 60 m løp og lengde m. t.

Idrettsgren	Bakkebø 1968	Emma Hjorth 1968	Gj.snitt bedre res. 1969	Antall deltakere 1968	Antall deltakere 1969	Deltakere øking 1969
60 m jenter	10,71 sek.	10,08 sek.	0,63 sek.	33	63	30
60 m gutter	8,51 sek.	8,34 sek.	0,17 sek.	80	104	24
Lengde jenter ..	3,04 m	3,14 m	0,10 m	31	60	29
Lengde gutter ..	4,58 m	4,67 m	0,09 m	69	104	35

En kan gjøre seg mange refleksjoner ut fra disse få tallene.

For det første ser en at det er en markert øking i deltakerantallet. Selvom det totale antall deltakere var noenlunde det samme ved begge steder, viser det seg at de siste gang har deltatt i flere øvelser, slik at allsidigheten er blitt større.

Størst resultatmessig framgang

hadde jentene, hele 0,63 sek. på 60 m er oppsiktsvekkende bra.

Guttene imponerer jo også sterkt med sine gjennomsnittsresultater både i lengde og 60 m løp.

Den idrettslige framgang er meget interessant å konstatere, men vi må på ingen måte bli for sterkt opptatt av prestasjonene i seg selv. For å si det litt olympisk: «Det viktigste er ikke å vinne, men å delta», og det har de i sannhet bevist våre kjekke gutter og jenter som samles til edel kappestrid.

Årets leker i 1970 vil bli tillagt en idrettsgren: Håndball for jenter, slik at de også får sitt lagspill. På den måten vil også jentene kunne samles i en ny form for gruppeterapi.

Dette krever trening, så sett bare i gang og lag områdelag for jenter i håndball og møt fram til edel kappestrid i Idrettslekene 1970!

Idrettskonsulent Gunnar Mathiesen.

Stedet for lekene i år vil bli bestemt i løpet av mars måned.

Nytt fra Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge

Samordningsrådets arbeidsutvalg har fastlagt programmet for årsmøtet i Tønsberg fredag 22. og lørdag 23. mai.

Arrangør av møtet blir Vestfold Fylkeskomité for åndssvakeomsorgen, og første dags ettermiddag blir det besøk på Fossnes åndssvake hjem, sentralhjemmet for Buskerud og Vestfold.

Fredag formiddag holder generalsekretær Helmer *Rygh* i Norges Trygdekasselag foredrag om sykehusloven og trygdeordningen. Årsmøtet fortsetter lørdag formiddag med bl. a. valg.

Solgården i Spania på startstreken

Første byggetrinn for «Solgården» — det norske ferie- og helsesenter for psykisk utviklingshemmede på den spanske Middelhavs-kysten — står nå bokstavelig talt på startstreken. Ass. overlege Gunnar *Spansdahl,* Oslo, som er medlem av «Solgårdens» styre, opplyser til Hjertebladet at det er håp om å sette spaden i jorda i april.

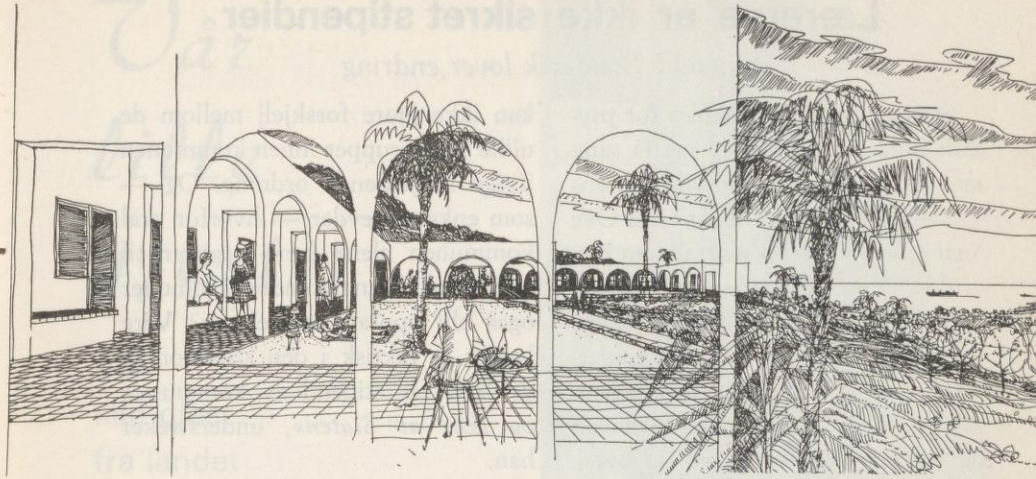
På den 391 mål store tomten ved Costa Blanca er det satt opp grensesteiner, og veien inn på området er utbedret. Første byggetrinn som omfatter boliger for tilsammen 120 personer, personalet medregnet, er kalkulert til ca. 1 million kroner. Solgården skal bygges som en liten landsby med paviljonger, og i første byggetrinn er medreknet svømmebasseng, bygget til bruk for handicappede. Det blir også såkalte plaskebasseng.

Senere skal Solgården få idrettsbane, kafeteria, fortausrestaurant osv. Senteret blir en skjermet enhet, men den får likevel naturlig tilknytning til den lille byen Villa Joyosa og befolkningen der.

— Paviljongene på Solgården får rom som kan brukes av to eller tre personer med tanke på familieenheter, sier overlege Spansdahl. De pårørende som ønsker ferieopphold sammen med sine barn, de voksne åndssvake, kan her få anledning til det. De erfaringer vi har fra Norge med en såkalt «mor og barn-ferie» de siste årene på Brokefjell hotell i Telemark, peker i retning av at dette behovet er meget stort. Mange foreldre til sterkt utviklingshemmede kan ikke ha barna hjemme hos seg og kan heller ikke reise med dem på egen hånd til vanlige feriesteder.

Derfor vil Solgården bli et viktig supplement til våre egne feriemuligheter for de åndssvake selv, men også for pårørende og personale. De klimatiske forhold gir langt større muligheter når det gjelder utendørs aktiviteter, og både forpleining og bekledning er enklere enn hjemme. Solgården ligger med fjell og natur omkring og med bondegårder og appelsinplantasjer som de nærmeste naboer. Befolkningen er svært tolerant og aksepterende overfor avvikere.

— Hva vil det koste å feriere på Solgården?

Solgården i all sin ferieprakt — slik sentrets norske arkitekt Knut Astrup har tenkt seg det i denne perspektivskissen av en av paviljongene.

— Stedet skal jo eies av de utviklingshemmede selv og deres pårørende, og kurprisen blir fastlagt etter selvkostende og følgelig meget rimelig, sier overlege Spansdahl. For transporten kommer vi til å basere oss på charterfly, og vi kan regne med at tur-retur fra Fornebu blir ca. 500 kroner. Stort mer skulle det heller ikke bli dersom turen settes opp fra en annen norsk flyplass. Solgården ligger 3 kilometer fra flyplassen ved Alicante, og gjestene kan fortsette i busser like til stuedøra.

— Hvordan går det med finansieringen?

— Vi håper å få mest mulig egenkapital, det vil jo bety at oppholdet for gjestene blir billigere. Andelstegningen fortsetter, og jeg vil gjerne oppfordre både institusjoner og pårørende til å sikre seg andeler. Vi har allerede en god del foreldre som andelshavere, og vi tror at en andel til 500 kroner er en meget fornuftig ferieinvestering. Andelshavere blir naturlig nok berettiget til opphold foran mulige andre søkere. Hittil er det tegnet andeler for vel en halv million kroner, men derav er 400 000 kroner gått med til innkjøp av tomten og forarbeidene. Vi har sikret oss et lån på 300 000 kroner, men håper det kan innløses av egenkapital ved fortsatt andelstegning, sier dr. Spansdahl til slutt.

Lærerne er ikke sikret stipendier

Statsråd Bondevik lover endring

Statens lærere ved skoler for psykisk utviklingshemmede må få samme status som lærere ved statens spesialskoler, hevder skolestyrer Ove *Snähre* ved Østerbo sentralhjem i en artikkel i nr. 2/1970 av Norsk Skoleblad. Han peker på flere uheldige praktiske konsekvenser av at undervisningen for psykisk utviklingshemmede er yngre enn spesialskoleloven og derfor ikke er nevnt i loven. Lærerne for psykisk utviklingshemmede lønnes 100 % av Staten som lærere ved Statens spesialskoler, men tilsettes av det kommunale skolestyre som kommunalt tilsatte lærere.

Skolestyreren peker på at enkelte kommuner ikke vil gi stipend til lærere ved spesialskoler for psykisk utviklingshemmede som vil videreutdanne seg på 2. avdeling ved Statens Spesiallærerskole. Argumentasjonen er at når Staten betaler hele lærerlønna, så får Statens alene bære utgiftene til stipend. For ikke å skape presedens, gis lærere ingen stipend i påvente av departementets avgjørelse. Lærere ved statens spesialskoler derimot bys gode stipend for å ta tilleggsutdannelse.

Skolestyrer Snähre føyer til at han personlig aksepterer det kommunale standpunkt fullt ut: «Skolestyret kan ikke gjøre forskjell mellom de ulike lærergrupper innen kommunen ifølge någjeldende ordning. Og — som enkelte hevder — hvorfor skal kommunen alene bære utgifter til stipend når barn fra andre kommuner også blir opptatt som elever? Våre lærere er faktisk i den situasjon at de ikke får stipend av kommunen og *ikke av Staten*», understreker han.

Hver fjerde lærer spesialutdannet

I spørretimen i Stortinget 21. januar ble saken reist av høyre-representanten Lars Roar *Langslet,* Oslo, som gikk inn for at lærere ved åndssvakehjem og lignende institusjoner skulle gis samme betingelser for videreutdannelse som lærere i statens spesialskoler, ett års permisjon med halv lønn.

Kirke- og undervisningsminister Kjell *Bondevik* svarte at departementet arbeider med spørsmålet om utdannelsespermisjon også for denne gruppen lærere. Han bekreftet at det ved åndssvakehjemmene er stort behov for lærere med spesialpedagogisk utdannelse. I dag har hver fjerde lærer ved disse hjem slik utdannelse, sa statsråden.

Vår lille gjest

Vår
lille gjest —
fra landet
langt borte.

Dine øyners skrå linjer
brutt av forte smil —
røber ditt hjemland.

Men nå er du vår!
En sart orkidé.
Et stykke himmel.

Velsignet
være den dag
vi så
regnbuen over din vugge!

En mor

(Diktet er skrevet av en mor til et lite mongoloid barn.)

Drikk

TETLEY TE

MASCOT

Tobakk — Frukt — Sjokolade

v/ Hotell Vic

PORSGRUNN

BRØDR. VARPE
Hagesenter — Planteskole
Anleggsavdeling
Nøtterøy — Tlf. (033) 21 365

TERMOSTATER
MÅLEAPPARATER
REGISTRERPAPIR
Solberg & Andersen A.s
Hansteensgt. 5 - OSLO - Tlf. *44 19 85

B. DAHL
Grefsenveien 12 - Tlf. 21 00 17
Tobakk - Frukt - Sjokolade
Ukeblader - Aviser

Si det med blomster fra
LA FRANCE
BLOMSTERFORRETNING
Tlf. 46 46 20, Hegdehaugsveien 23, Oslo
Etablert 1908

La oss ta vasken
NØTTERØY VASKERI
Henter og bringer
Nøtterøy — Telefon 22 446

R. G. LIOR — METALLSTØPERI
Strandveien — Rælingen
Telefon Lillestrøm 71 17 77

THOROLF KRISTIANSEN
Kjøtt - Fisk - Kolonial
Åsheim - Ås
Telefoner: Ås 16 - 154 - 371
Vel assortert i dagligvarer

ROBERT VARPE
Trevarefabrikk
Teie — Tlf. Tønsberg 21 345

BRUK SPESIALISTEN!
All slags sandblåsing av glass, trepanel, møbler og metaller.
Over 20 års erfaring.
TRYGVE ORFJELL
Normannsgt. 31 - Tlf. 68 45 70

ALL FYSIKALSK BEHANDLING
Også i hjemmene
LILLEMOR JENSEN
Bestumveien 61 — Telefon 55 93 05
Statsaut. sykegymnast

PER PEDERSEN
Malermester
Nøtterøy — Telefon 20 182

STOKKE KORNSALG A/S
Stokke — Tlf. 201, 440
Bygningsartikler - Kraftfor - Kunstgjødsel
Malervarer - Jøtul ovner og kaminer

Ennå ikke statsstøtte til forskningen

54 500 kroner delt ut i 1969

Mens omsorgen for de psykisk utviklingshemmede er inne i en rivende utvikling, blir all norsk forskning på dette felt sterkt hemmet av pengemangel. Formannen i styret for Åndssvakesakens Forskningsfond, overlege Hallvard Vislie ved Oslo Åndssvakeomsorg, opplyser til «Hjertebladet» at fondet har fått avslag på sine søknader om statsstøtte, og det er bare forsvinnende små beløp av frivillige bidrag som hittil er delt ut til viktige forskningsprosjekter.

— Sammenliknet med hva som ytes til forskning på alle andre felter er dette et skrikende misforhold, og situasjonen blir helt grotesk når vi ser på hva andre land satser på forskning innen åndssvakesektoren, sier overlege Vislie. Han nevner som et eksempel at det danske forskningsutvalg for åndssvakeomsorgen i de siste årene har fått et årlig tilskudd på 400 000 kroner.

Åndssvakesakens Forskningsfond har på nytt søkt Sosialdepartementet om et årlig tilskudd på 100 000 kroner. Styret mener at en slik sum iallfall ville sikre kontinuiteten i noen få begrensede forskningsprosjekter som norsk åndssvakeomsorg har særlige betingelser for å kunne gjennomføre.

I dag er fondets økonomiske situasjon meget svak. Fondsstyret har ingen faste tilskudd og er henvist til å tigge om bidrag fra støttelag og private.

I 1969 ble det delt ut tilsammen 54 500 kroner til tre forskningsprosjekter. Dermed er fondet kommet ned i 200 000 kroner, derav 100 000 som urørlig kapital.

Forskningsfondet som ble opprettet for snart seks år siden med en gave fra Norges bygdeungdomslag som første tilskudd, ledes av et styre med medlemmer oppnevnt av Sosialdepartementet, universitetene i Oslo og Bergen og Samordningsrådet for åndssvakesaken i Norge.

Støtte til tre prosjekter

Av Forskningsfondets siste utdelinger gikk 20 000 kroner til Pediatrisk Forskningsinstitutt, Rikshospitalet, ved professor dr. med Martin

BILREK.
Bjørn Rist & Co.
Telefon 1 574 - Kirkenes
Telegr.adr.: «Bilrek»
Opel - G.M.C. - Bedford - Vauxhall - Chevrolet
Oljer - Bensin - Bilgummi - Rekvisita - Forsikring

ALF RUSHFELDT
BAKERI — KONDITORI
Tlf. 91 329 - KIRKENES - Tlf. 91 329

ALT I VARME og SANITÆRANLEGG
Aut. Rørleggerfirma
OSVALD SIVERTSEN
Gamleveien 1 - Vaulen - STAVANGER

Fylkesbilene i Nord-Trøndelag
Hovedkontor i Steinkjer

SPERRE MEK. VERKSTED
Start og manøver kompressorer
Ellingsøy — Sentralbord 36 711

LAURITZ ANDERSEN
Gullsmedforretning
Innehavere:
Magda Andersen og Elsa Andersen Utne
Kirkegt. 10. Stavanger. Telefon 21 251

Fotograf
STRAND
Kongsberg

Glassmester Simon Hogstad
KONGSBERG
ALT I GLASSINNSETNING
Tlf. nr. 12, forretningen, Storgt.
Tlf. nr. 963, verkstedet, Raumyhr

AAS KAFETERIA - KIOSK
v/riksv. 10 (Drammen—Kongsberg)
38 km fra Drammen, 3,5 km fra Kongsberg
Småretter - Smørbrød - Kaffe - Camping
Anledning til fiske — Tlf. Kongsberg 1142

JOHN KLIPPEN
URMAKER
Storgaten - Egersund - Tlf. 91 618
Filial: Vigrestad - Tlf. 87 307

Bygningsfirmaet
GILLESTAD A/S
Aut. Hovedentreprenør
Sola — Stavanger
Telefoner: 50 725 - 50 656

JONAS WALDELAND
Byggefirma
Nytorget — Telefon 26 588
Stavanger

LEIF W. HANSEN & CO.
Gullsmedforretning
Prostebakken 2 — Stavanger
Tlf. 25 209

ELVIN LINDSTRØMS EFTF.
Gunv. Hamre
Granit og Marmorsliperi
Stavanger — Tlf. 25 612

FINN MIDBØE
Aut. rørleggerforretning
Lagårdsvn. 65 — Stavanger
Telefon 21 548

Seip, til videre undersøkelser av medfødte stoffskiftesykdommer som kan føre til åndssvakhet.

25 000 kroner ble bevilget til en sosialmedisinsk undersøkelse i Trøndelagsfylkene og Møre og Romsdal ledet av områdeoverlege Mogens *Rasmussen* ved Klæbu pleiehjem. Prosjektet gjelder en kartlegging av samtlige tilfeller og en behovsanalyse for samtlige psykisk utviklingshemmede.

Endelig er 9 500 kroner bevilget til lektor Dagmund *Svendsen* ved Psykologisk Institutt, Universitetet i Bergen, til undersøkelser av «logisk» og «egosentrisk» tenkning hos åndssvake. Undersøkelsen skal utføres ved Vestlandsheimen utenfor Bergen.

— Utenom det rent medisinske område er det aktuelt med forskning på en rekke felter innen åndssvakeomsorgen, både det pedagogiske, psykologiske og rent sosiale, sier overlege Vislie videre. Det må skapes et aktivt forskningsmiljø ved våre åndssvakeinstitusjoner hvis vi skal kunne nyttiggjøre oss de nye landevinninger utenfra og om mulig bidra med egen forskningsinnsats. Til syvende og sist går det ut over vårt klientell, de psykisk utviklingshemmede, at Norge ligger på en absolutt jumboplass i denne forskningsgren.

Komme uanmeldt:

Nøytralt tilsynsutvalg oppnevnt for Grimebakken

Ved Grimebakken hjem og skole på Søndre land ble det siste høst nedsatt et tilsynsutvalg med instrukser som er godkjent av Sosialdepartementet. Grimebakken som eies og drives av Oslo Røde Kors Barnehjelp, er såvidt en kjenner til det første hjem innen åndssvakeomsorgen som har fått et slikt nøytralt, utenforstående utvalg oppnevnt av ansvarlige instanser i kommunen. Sosialdepartementet har da også bedt om å bli holdt underrettet om hvorledes tilsynsutvalget og dets instrukser virker i praksis.

— Vi ser tilsynsutvalget som et ledd i arbeidet for å styrke foreldrenes tillit til hjemmet og til at deres barn får den best mulige behandling og opplæring, sier styreformann for Grimebakken, fru Kari Bredal til Hjertebladet. Også for styret vil det ligge en betryggelse i at et utenforstående utvalg får til oppgave å føre tilsyn med hjemmet.

Det heter bl. a. i instruksen at utvalget samlet, eller ved ett eller flere av dets medlemmer, skal føre

A/S BUSSTRAFIKK

SKIEN

ROLF GROTH
Kjøtt og Pølsevarer
N. Bankegt. 6 — Telefon 1615
Halden

INGV. A. OLSENS EFTF.
Berger Rosenvold
Herreekvipering - Alt i Herreartikler
Skien — Tlf. 22 509

Aut. SAAB-forhandler —
AUTO-SERVISE
Langbryggen 5 - Halden - Tlf. 3019
Salg — Service

HOLMS TOTAKTSERVICE
Plastbåter — Outboards etc.
Ing. Bjørn Holm
1760 Berg st. - Tlf. Halden 83 443

ADELGATENS SERVICE-SENTER
Inneh.: Helge Holmen
Bensin - Olje - Vask - Smøring
Halden — Telefon 84 346

Benytt
Halden Komm.
Installasjonsforretning
Alt i elektrisk
Wiels Plass Telefon 82 950

Spesialforretning for ungdom
BJØRN'S BOUTIQUE
Violgt. 8 - Halden - Tlf. 84 408

ÅLGÅRDS AUTO A/S
Aut. DATSUN-forhandler
Sandnes — Tlf. 64 251

MOSS MOTOR COMPANY A/S
Aut. VOLVO-forhandler
Moss — Tlf. 53 883

KÅRE LODE
Lastebiltransport — Kranutleie
Sandnes - Tlf. 61 768

Velkommen til
HOLIDAY MOTEL
Skei, Sandnes — Telefon 63 546
Dusj og toalett på alle rom
Åpent hele året — *Servicestasjon*

SØRUM SAMVIRKELAG
VARERUTE HVER LØRDAG
Telefon 51

MARTIN T. ØSTRAAT
Urmaker
Telefon 62 743
Sandnes

Samordningsrådets pedagogiske utvalg skal koordinere undervisningstilbudene

Av skolestyrer Ove Snähre

På Samordningsrådets konferanse om Undervisningstilbud om teoretisk opplæring for psykisk utviklingshemmede den 6. november i Oslo, ble tanken om et kollegium for skolestyrerne ved skoler for psykisk utviklingshemmede drøftet. Forslagsstilleren oppfordret Samordningsrådet til å ta et initiativ.

Oppfordringen ble fulgt, og allerede 4. desember var skolestyrerne innkalt til et fellesmøte med Samordningsrådets arbeidsutvalg. På møtet var det enighet om å opprette Samordningsrådets Pedagogiske Utvalg (SaPU).

Utvalget skal ha 5 medlemmer — 1 fra Samordningsrådets arbeidsutvalg, 1 fra Bestyrerforeningen og 3 skolestyrere. SaPU fikk følgende sammensetning:

Ove Snähre, Østerbo, Halden, formann.
Tore Furuberg, Ragna Ringdals daghjem og skole, Oslo, nestformann.
Orvar Thorsrud, Åkershagan, Hamar.

---

kontroll med elevenes og funksjonærenes trivsel og velferd ved uanmeldte besøk minst fire ganger i året. De skal uten følge fra institusjonen besøke avdelingene, arbeidsstuene, verkstedene og skolerommene og søke å få god kontakt med elever og funksjonærer. Mulige klager fra noen av disse skal straks drøftes med bestyreren, Felleskontoret for åndssvakesaken i Oslo eller styret.

— Styret har også overveiet spørsmålet om å få representanter for foreldrene direkte knyttet til ledelsen av Grimebakken, forteller fru Bredal videre. En foreldreforening for hjemmet ble konstituert på et møte i Oslo i november der omlag 70 var tilstede. Vi ser fram til et godt og givende samarbeid med foreldreforeningen, og vi overveier å gå til endringer i Grimebakkens vedtekter med sikte på å få en representant oppnevnt av foreldreforeningen inn i hjemmets styre.

Olav Kr. Strømme, Samordningsrådets representant.
Tom G. Wahl, Bestyrerforeningens representant.

SaPU's oppgave vil bli drøftet i kommende møter, men det er å anta at utvalget primært skal koordinere undervisningstilbudet til våre elever.

Undervisningen ved våre institusjoner er et ungt foretagende. Nettopp derfor er det nødvendig å samle de erfaringer som nå er høstet og stake ut en vei som skal bli fruktbar å følge.

Videre må SaPU følge med på utviklingen innen sektoren, gi uttalelser om emner som er av betydning for oss, fremme forslag om stoff av interesse for det pedagogiske personale ved våre institusjoner.

SaPu vil også fungere som et arbeidsutvalg for skolestyrerkollegiet. Styrerkollegiet skal på en uformell måte ta opp pedagogiske emner.

Skal denne målsetningen lykkes, er vi avhengige av å få kontakt med alle skolestyrere og lærere rundt om i landet. Jeg vil oppfordre skolestyrerne som ikke har mottatt /ikke har svart på Samordningsrådets brev av 26. november i fjor vedr. innkallelse til fellesmøte, om å sende undertegnede noen ord som røper deres hi.

Vi er vel alle enige om at kommunikasjonene fra styrekollegiet og SaPU skal være to-veis. Jeg tror nemlig at mange av de tanker som kommer opp i styrerkollegiet bør komme alle lærere ved våre skoler for øret. Følgelig er vi interessert i å få kontakt med de skoler som gir undervisning til psykisk utviklingshemmede, dvs. også skoler uten styrer. Vi ber spesielt dere som sitter alene eller to og to, om å sende oss en kommentar, kanskje noen tanker dere har om emner vi bør ta opp.

Nødvendigheten av denne oppfordringen henger sammen med at vi pr. i dag ikke har full oversikt over skoletilbudene til psykisk utviklingshemmede elever.

(Skolestyrer Ove Snähres adresse er: Østerbo, 1750 Halden.)

EN INTERNASJONAL VITENSKAPELIG KONGRESS

om psykisk utviklingshemning skal holdes i Polen fra 25. august til 2. september i år. Det er den andre kongressen arrangert av International Association for the scientific Study of Mental Deficiensy, og programmet skal omfatte både biologiske, psykologiske, pedagogiske og sosiale aspekter ved psykisk utviklingshemning. Møtet holdes ved et forskningsinstitutt i Pruszkow i nærheten av Warszawa.

Samfunnets servicetilbud

Av overlege Chr. Lohne Knudsen, Helsedirektoratet

Vår situasjon i dag karakteriseres ved ny erkjennelse, nye vitenskapelige og erfaringsmessige landevinninger og ny pågangsvilje når det gjelder behandlingen og opplæringen frem mot en høyere grad av normalisering og integrering og et rikere liv for den gruppe medborgere som i internasjonal vitenskapelig sprogbruk betegnes som oligofrene, og som i norsk sprogbruk i stigende grad betegnes som psykisk utviklingshemmede.

La meg først presisere hvordan begrepet psykisk utviklingshemmet og psykisk utviklingshemning står i forhold til vår lovtekniske og administrative sprogbruk.

Vi ser ofte og på mange felter at i en utviklingsperiode er det som om de gamle ord er blitt oppbrukt. I siste halvdel av forrige århundre ble det offisielle uttrykk *idiot* avløst av ordet *åndssvak,* visstnok først brukt av dikterpresten Grundtvig. Det skjedde i den forrige aktive fremskrittsperiode da vi fikk våre første åndssvakeskoler og loven om døve, blinde og åndssvake barns undervisning.

Nå synes begrepet «psykisk utviklingshemmet» å trenge inn, delvis som uttrykk for at vi er inne i en ny utviklingsperiode.

Omsorgen for alle de oligofrene, alle de åndssvake, lå under Kirke- og undervisningsdepartementet til 1945, da åndssvakehjemmene med deres klientell ble overført til Sosialdepartementet, Helsedirektoratet, og beholdt betegnelsen åndssvake, mens Kirke- og undervisningsdepartementet beholdt åndssvakeskolene, men flyktet fra navnet, kalte skolene spesialskoler for evneveike, og omdøpte klientellet til evneveike — den første flukt fra ordet åndssvak.

Nå er vi atter inne i en sterk utviklingsperiode, og atter helles ny ordvin på gamle begrepskrukker: de oligofrene blir i stigende grad

betegnet som psykisk utviklingshemmede. Dette uttrykk dekker det samme som det danske «åndssvag», det svenske «psykiskt utvecklingsstörd», det anglo-amerikanske «mental retarded» og det internasjonale Oligophrenia eller Retardatio Mentalis ifølge WHO's International Classification of Diseases (ICD).

Det er verd å merke seg at i Norge dekker det i dag som følge av den særegne lovtekniske og administrative konstruksjon — som vi står alene om — såvel Sosialdepartementets klientell, kalt åndssvake, som Kirke- og undervisningsdepartementets klientell kalt evneveike.

Tabell 1. *Åndssvakeomsorgens administrative inndeling i områder med sentralhjem i de enkelte områder.*

Område	Sentralhjem
Finnmark og Troms fylker	Trastad
(Nordland fylke	Vensmoen)
	(Bodø)
Nord- og Sør-Trøndelag fylker	Klæbu
(Møre og Romsdal fylke	Hellandheimen)
Sogn og Fjordane, Bergen og Hordaland fylker	Vestlandsheimen
Rogaland, Vest- og Aust-Agder fylker	Nærlandheimen
	Bakkebø
Telemark fylke	Dagsrudheimen
Buskerud og Vestfold fylker	Fossnes
	(Solbø)
Akershus fylke	Emma Hjorths Hjem
Oslo by	Oslo Observasjonshjem
	Grimebakken
	Toftes gave
	Orkerød
	(Vardåsen)
Oppland, Hedmark fylker	Åkershagan
Østfold fylke	Østerbo

De områder som er under etablering er satt i parentes.
Det samme gjelder sentralhjem under etablering eller planlegging.

Administrasjon og organisasjon

Den særnorske administrative konstruksjon fremgår av fig.I, som viser hvordan Kirke- og undervisningsdepartementet med sine spesialskoler og yrkesskoler for evneveike under *pedagogisk* ledelse skyter seg inn for de høyerestående oligofrene i aldersgruppene fra 7 til 21 år, mens 1) de oligofrene under 7 år, 2) de oligofrene fra 7 til 21 år som ikke har intellektuell kapasitet eller har karaktervansker og annet som hindrer undervisning i spesialskoler og yrkesskoler for evneveike, og 3) alle oligofrene over 21 år som har behov for omsorg selv om de har gått disse skoler, faller inn under Sosialdepartementets åndssvakeomsorg under *medisinsk* ledelse, administrativt lagt under Helsedirektoratet, Kontoret for psykiatri, og for vernepleierskoler og hjelpepleierskoler under Legekontoret.

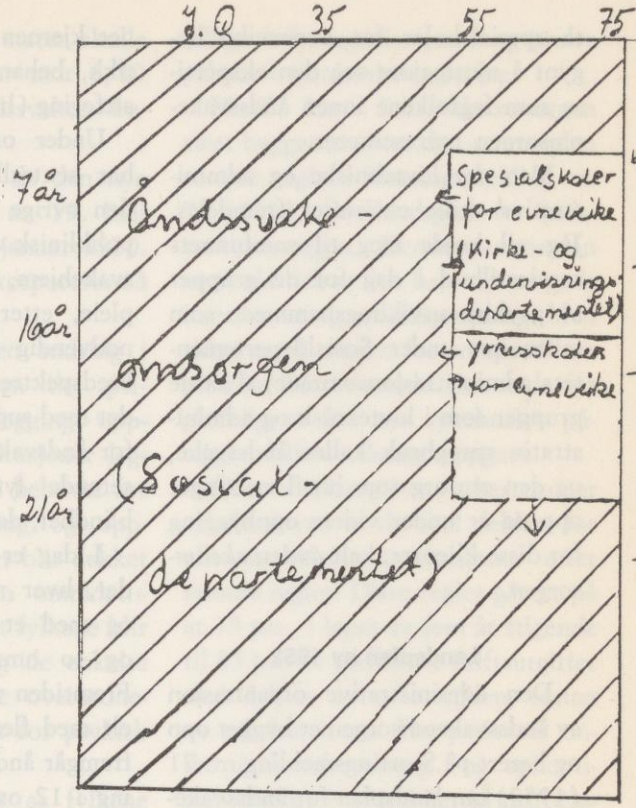

Fig. 1. Åndssvakeomsorgens funksjonsområde.

Den gledelige utvikling som har funnet sted den senere tid i omsorgen for de psykisk utviklingshemmede, har medført at det skarpe administrative skille er uthulet i praksis. Således har åndssvakeinstitusjonene, både internater og eksternater, etablert undervisning ved spesialpedagoger som lønnes over skoleverkets budsjett, men som administrativt delvis er underlagt områdeoverlegene for åndssvakeomsorgen og styreren ved vedkommende institusjon. På den annen side har enkel-

te spesialskoler for evneveike begynt å nyttiggjøre seg den ekspertise som fagfolkene innen åndssvakeomsorgen representerer.

Men det lovtekniske og administrative skille eksisterer fremdeles. Jeg vil holde meg til samfunnets servicetilbud i dag for de grupper av psykisk utviklingshemmede som faller inn under Sosialdepartementets administrasjonsområde, altså de grupper som i lovteknisk og administrativ sprogbruk kalles åndssvake, og den omsorg som hittil er bygget opp og er under videre oppbygging for disse klienter, kalt *åndssvakeomsorgen.*

Landsplan av 1952

Den administrative organisasjon av åndssvakeomsorgen er bygget opp og basert på Stortingsmelding nr. 71 (1952) om landsplan for åndssvakeomsorgen, godkjent av Stortinget 1. desember 1962.

Landsplan går i store trekk ut på at landet deles i regioner eller områder, som ledes av en områdeoverlege for åndssvakeomsorgen. Hvert område skal være selvforsynt med de nødvendige institusjoner for pleie, vern og opplæring av alle kategorier åndssvake.

De nødvendige institusjoner omfatter først og fremst et sentralhjem eller flere samarbeidende, som danner kjernen og sentret for diagnostikk, behandling, pleie, opplæring, attføring (habilitering) og ettervern.

Under områdeoverlegens ledelse har sentralhjemmene tilsynet med den øvrige omsorg i området, dvs. poliklinisk virksomhet, mindre åndssvakehjem, daginstitusjoner, privatpleie, ettervern og annen service nødvendig for en fullt utbygget, bredspektret omsorg. Dertil regnes det med superregionale institusjoner for åndsvake med alvorlige kompliserende lyte eller handicap som blindhet, døvhet eller asosialitet.

I dag er det 10 åndssvakeområder, hver med sin områdeoverlege og med et eller flere sentralhjem, og to områder under etablering. Fremtiden vil vise om det blir aktuelt med flere områder. Av tabell 1 fremgår åndssvakeomsorgens inndeling i 12 områder med sentralhjem. I parentes er anført områder og sentralhjem under etablering eller under planlegging.

Under sykehusloven

En samfunnsservice er basert på lovgivning. Åndssvakeomsorgen har inntil utgangen av 1969 vært basert på lov av 28. juli 1949 om hjem som mottar åndssvake til pleie, vern og opplæring. Loven krevde at alle åndssvakehjem og styreren ved hvert hjem skulle godkjennes av departe-

mentet, og bestemte at staten skulle betale alle driftsutgifter mot 6/10 refusjon fra den åndssvakes bostedsfylke.

Denne lov falt bort da den nye *lov om sykehus m.v.* av 19. juni 1969 trådte i kraft 1. januar 1970. Åndssvakeomsorgen inkorporeres nå i den nye lov.

Dette medfører ingen endring i områdeinndelingen, men det primære ansvar for planlegging, oppføring og drift av institusjoner legges på fylkene, «slik at behovet for undersøkelse, behandling og opphold i slike institusjoner blir dekket for befolkningen innen området.» (§ 2). Dette fører til at fylkene blir åndssvakeområdenes og de enkelte institusjoners nærmeste overordnede, slik vi har hatt det for psykisk helsevern siden 1961.

Sykehusloven krever at fylkene skal utarbeide en plan for løsningen av disse oppgaver. To eller flere fylker kan samarbeide om løsningen av oppgavene. Planen skal godkjennes av Kongen, som også kan gjøre endringer i planen, og som kan bestemme at planen skal tas opp til revisjon (§ 2).

I planen kan innpasses private institusjoner (§ 4). Dette siste har særlig betydning for åndssvakeomsorgen hvor det store flertall av institusjonene eies og drives av frivillige helseorganisasjoner og andre private organisasjoner og lag.

Hittil har åndssvakeomsorgen vært bygget ut etter den rammeplan som er angitt i Stortingsmelding nr. 71 (1952) Om landsplan for åndssvakeomsorgen. Denne rammeplan er så elastisk at den har vært et godt instrument og arbeidsgrunnlag. Men tiden er nå moden for en spesifisert plan for hvert område. Det er derfor gledelig at den nye sykehuslov pålegger fylkene denne oppgave.

Om *driftsutgiftene* bestemmer sykehusloven at de skal dekkes for alle medisinale institusjoner etter samme regler. Disse regler går ut på at 75 pst., i løpet av fem år stigende til 85 pst. av godkjente driftsutgifter skal dekkes av syketrygden, resten av sykehuseieren. For pasienter under åndssvakeomsorg (og epileptikeromsorg) skal imidlertid restbeløpet dekkes av det fylke hvor pasienten har sitt bosted, — en særordning for ikke å bryte med den nåværende åndssvakelov som fritar den private eier av godkjent åndssvakeinstitusjon for driftsutgifter på grunnlag av godkjente budsjetter.

Gjennom sykehusloven er de åndssvake stillet prinsippielt på samme linje betalingsmessig som alle andre syke og funksjonshemmede, og er underlagt samme lovgivning, — et betydelig skritt i retning av

normalisering av de åndssvake i forhold til vårt lovverk og akseptering av de åndssvake på linje med andre medborgere.

Når det gjelder *investeringene* til medisinale institusjoner, påligger det ifølge lovens § 10 eieren av helseinstitusjon å utrede utgiftene til planlegging, oppføring, utvidelse, ombygging og innredning av institusjonen. Men for byggearbeider som utføres etter lovens ikrafttredelse, kan helseinstitusjonen i samsvar med regler fastsatt av Kongen belaste driftsbudsjettet med utgifter til amortisasjon og renter for tre fjerdedeler av godkjente kostnader. Resten skal dekkes av eieren.

«Fem nådens år»

For åndssvakeomsorgen er det imidlertid gitt den særbestemmelse i § 21 at den någjeldende ordning for sentralinstitusjoner skal stå ved makt i 5 år etter lovens ikrafttredelse, nemlig adgang til på visse vilkår å oppta lån for de totale, godkjente byggekostnader med renter og avdrag over driftsbudsjettet. I sin innstilling til sykehusloven uttaler Stortingets Sosialkomité at den regner med at de mindre åndssvakehjem må få anledning til å forrente og avdra godkjente lån på samme vilkår som bestemt for de sentrale åndssvakehjem. Dette er godtatt av Regjeringen.

Så har da Stortinget gjennom denne særordning i sykehusloven gitt åndssvakeomsorgen fem nådens år, fem år hvor åndssvakeomsorgen er gunstigere stillet enn andre medisinale institusjonsformer.

Når vi dertil har grunn til å regne med at Kirke- og undervisningsdepartementet i forbindelse med statsbudsjettet for 1970 for første gang vil be Stortinget om fullmakt til å gi tilskudd til skolebygg som institusjoner eller organisasjoner reiser for å avhjelpe behovet for undervisningslokaler, synes situasjonen lysere enn tidligere, hvis styresmaktene ikke legger for sterke restriksjoner på lånekildene.

(Forts. i neste nummer)

Støtt åndssvakesaken

med DERES bidrag!

Landet rundt

Finnmark, Troms og Nordland

Åndssvakeomsorgen i Finnmark skal utredes av et eget utvalg nedsatt av fylkestinget. Utvalget skal kartlegge behovet for institusjonsplasser og legge fram forslag til konkrete løsninger.

Pensjonærer ved aldershjem i Rana, de eldste av dem over 90 år, skal skaffe midler til inventar til et kommunalt daghjem i Mo i Rana for psykisk utviklingshemmede. Initiativet ble tatt av en gruppe sosialt interesserte damer i Mo som satte pensjonistene i aktivitet med håndarbeid til salg på julemessen i Mo. Ved nesten samtlige pensjonisthjem i Rana er det nå aktive støtteforeninger og omlag 120 medlemmer som året rundt er opptatt med å lage gjenstander til julemessen. På tre år har de flittige gamle skaffet 60 000 kroner til daghjemmet, samtidig som de selv har vært i meningsfyllt aktivitet.

Også Brønnøysund får sitt eget småhjem for psykisk utviklingshemmede. Det skal etter planen være ferdig i juli med 7 internatplasser og 11 daghjemsplasser.

Instituttet for byggekunst ved Norges Tekniske Høyskole skal gjøre klar planene for et skolebygg på Trastad. Det får ikke vanlige klasserom, men blir et skolelandskap i et bygg på 2000 kvadratmeter. Først på utbyggingsplanen for Trastad står imidlertid et verkstedbygg som vil koste 1,4 millioner kroner, opplyser bestyreren ved Nord-Norges åndssvakehjem, Per Barkved.

Nord- og Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal

Skolestyret i Levanger har enstemmig besluttet å opprette en skoleklasse for psykisk utviklingshemmede. Skoleinspektøren foreslår at man setter i gang en klasse med undervisning 15 timer i uken inntil man får erfaring fra arbeidet.

Rammeplanen for åndssvakeomsorgen i Møre og Romsdal som ble vedtatt av fylkestinget sist i november forutsetter en fordobling av kapasiteten ved Hellandheimen fra omlag 170 til vel 340 plasser. Videre et daghjem for 25 barn og unge i Ålesund og mindre daghjem i Ørsta-Volda og Ulstein-Hareid-området. Fylkestinget ga fullmakt til at det kan opptas lån til utbyggingen med inntil 10 millioner kroner.

Hov daghjem for psykisk utviklingshemmede barn ble offisielt åpnet i Sunndal 18. desember i fjor.

Det var bygdas helsesøster fru Oddhild Garli som tok initiativet til daghjemmet og fikk Sunndal kommune interessert. Hjemmet har vært i drift siden august med 9 barn fra Sunndal og Oppdal.

Sogn og Fjordane, Bergen og Hordaland

I vår er det åtte år siden guttehjemmet «Vårli» i Nordheimsund kom i drift, og for bestyrerinnen Bjørg *Aksnes* har det vært spennende og rike år. Livet førte Bjørg Aksnes i nær kontakt med åndssvak ungdom. Her så hun en oppgave for seg, og hun satte snart i vei med å reise et hjem for unge gutter. Hun ville bygge og drive et hjem etter gammeldags gårdsmønster og la guttene få være med i livet slik det arter seg på et småbruk med arbeid på jorda og med husflid om vinteren. Tomt fikk hun på hjemgården mellom Aksnes og Vangdal i Kvam. Det var et eksperiment, og Bjørg Aksnes var på det rene med det store ansvar hun tok på seg. Men tiltaket har lyktes. Vårli åndsveikeheim er nå hjem for fem gutter, og Bjørg Aksnes sier at «det faller alltid lett å gjøre noe for de en er glad i».

Rogaland, Vest- og Aust-Agder

— Helsedirektoratet er sterkt interessert i den videre planlegging ved Lillebo. Her gjelder det en samordning mellom åndssvakeomsorgens klientell og annet funksjonshemmet klientell som må sies å være et eksperiment som vi tror har fremtiden for seg og som kan gi retningslinjer for liknende tiltak i andre deler av vårt land, sier overlege Chr. Lohne Knudsen i Helsedirektoratet til Haugesunds Avis.

Etterat Forsøksrådet for skoleverket har etablert et spesialpedagogisk distriktsutbyggingskontor i Haugesund, er det meningen at elevene ved Lillebo skole og daghjem blir trukket inn i Forsøksrådets arbeid på like linje med evneveike og andre elever. Lillebo har nå 47 elever.

Bakkebø vil søke om å få opprettet elleve nye lærerstillinger til høsten når det nye skolebygget står ferdig med fem klasserom, to formingsrom og rom for logoped. Bakkebø har i dag to lærere, en småbarnpedagog og en styrer for den teoretiske undervisningen. Av de elleve nye lærere som det blir søkt om å få, skal fire gi undervisning i vanlige teoretiske fag, to formingslærere, en lærer i heimkunnskap og en logoped, videre en sang- og musikklærer på deltid. Skolestyrer Salve *Stuhaug* sier i sin søknad at det også er behov for en egen klasse for observasjon og prøveundervisning av nyopptatte elever i åndssvakeomsorgen.

Telemark

Hvis Sosialdepartementet ikke godkjenner et lån på opptil 1 011 000 kroner til skolebygg ved Dagsrudhjemmet, får fylkesutvalget i Telemark fullmakt til å bevilge 250 000 kroner fra fylket til skolen.

I Brevik har det vært utstilling av gjenstander fra «Også vi kan»-utstillingen i Elkem-huset i Oslo.

Ved en bibelhøytid på Dagsrudheimen i oktober ble 40 bibler og 40 nytestamenter overrakt institusjonen av Handelsreisende og Forretningsmenns Kristelige forbund avdeling Skien. Biblene og testamentene blir fordelt til alle elever som ønsker det og som kan ha mer eller mindre glede av å eie en bibel. Bibelhøytiden ble ledet av Skien-avdelingens formann, kjøpmann Henry Bakke, Porsgrunn. Det er første gang en slik utdeling av bibler og testamenter har funnet sted på en av institusjonene innen åndssvakeomsorgen, og den kom i stand etterat en av de kjekkeste guttene på Dagsrudheimen hadde gitt uttrykk for at han ønsket seg en bibel eller et testamente.

Buskerud og Vestfold

Fylkesutvalget i Buskerud har gått inn for at Buskerud fylke overtar Austjord offentlige skole på Ringerike og at eiendommen fortrinnsvis blir brukt til formål innenfor åndssvakeomsorgen i fylket. Det er Sosialdepartementet som har spurt om fylket er interessert i Austjord, en eiendom på 70 mål som tilhører et legat. Hovedbygningen har hittil vært elevinternat, men er i dårlig forfatning slik at det i tilfelle må reises nybygg.

Oslo

Støttelaget for åndssvake i Oslo skal reise nytt skolebygg ved Holmenkollen Daghjem og skole, og Oslo kommune har bevilget byggesummen på 616 000 kroner. Sivilforsvaret har stilt krav om tilfluktsrom under bygget, og kommunen har gitt tilleggsbevilgning til dette. Ialt vil skolebygget komme på ca. 800 000 kroner, og arbeidet begynner i februar—mars.

Støttelaget arbeider videre med planene for den medisinsk/psykiatriske institusjon på Vardåsen i Asker. Hele institusjonen, beregnet på 250 pasienter, vil komme på 38,5 millioner kroner. Oslo kommune har bevilget 915 000 kroner til grunnarbeidene som er i gang.

Oppland og Hedmark

Ved Lundene åndssvakehjem i Aurdal ble det i desember innviet et nybygg med arbeidsstuer og velferdsstue. Da diakonparet Øystein

og Solfrid Eke overtok hjemmet i 1966, var det 26 pasienter der. Tallet er nå steget til 44 pasienter, og det foregår stadig utvidelser og bedring av standarden. I fjor overtok Eke «Jotungløtt» litt lenger oppi lia. Der er det nå en egen avdeling for 14 jenter.

Hedmark distrikt av Norges Røde Kors Barnehjelp har ferdige planer om å opprette en barnepsykiatrisk spesialbarnehage på Åker i Vang for ti funksjonshemmede barn i førskolealderen. Det er forutsetningen at Hedmark fylke skal ta sin del av driftsutgiftene.

Utbyggingen av Åkershagan til ialt 433 plasser er satt øverst på prioriteringslisten fra medisinalplanutvalget for utbygging av åndssvakeomsorgen i fylket. De 168 nye plassene skal vesentlig brukes til urolige pasienter og til relativt høytstående ungdom og voksne. Det er håp om at 135 av plassene kan bygges ut innen 1975, og resten innen 1980.

Terapihus, fysikalsk behandlingsavdeling, idrettsplass, fyrhus på Åkershagan, et daghjem med 15 plasser for Hedmark fylke og to nye byggetrinn ved Onsrud åndssvakehjem står ellers på utbyggingslisten for 1970—1975. Åndssvakeomsorgen i Hedmark har i dag tilsammen 332 plasser.

Østfold

Treningsverkstedet ved daghjemmet Bratlia i Fredrikstad ble åpnet 20. november i fjor som det andre i sitt slag i landet — etter Fossheim Treningsverksteder i Oslo. Verkstedet kan ta i mot 24 elever fra 18 årsalderen og oppover, og det er særlig beregnet på å gi fortsatt opplæring i et beskyttet miljø for barn fra daghjemmet Bratlia. Elevene kommer fra Fredrikstad og nabokommunene, og de bor i sine hjem og kommer til jobben hver morgen. Av de tre verkstedene i nybygget er det ene tenkt til rent industriforetakende.

Glomlia daghjem på Greåker vil få et større pedagogisk tilbud når man nå knytter lærerkreftene ved Greåker spesialskole nærmere til daghjemmet, sier områdeoverlege O. P. Lossius. Greåker daghjem ble innviet i oktober i fjor med Lions Club Sarpsborg, åndssvakehjelpen og soroptimistklubben som initiativtakere. Hjemmet har plass for 18 barn. Det arbeides med planer om et lignende daghjem på Mysen, også her i samarbeid med Lions Club.

Støttelaget for åndssvakesaken i Sarpsborg og Østsiden åndssvakehjelp i Fredrikstad har gitt henholdsvis 12 000 og 10 000 kroner til Østerbo.

G. I.

ALT

I TRELAST

Frognerseteren

Bruk

Postboks 44 Økern - Oslo 5

Telefon 67 29 94

KVITESEID SPAREBANK
Kontortid 9-4 - Lørdag 9-13
Filial: Vrådal hver onsdag 11-14
Kviteseid

BRØDR. SØRUM
Aut. Rørleggerforretning
Kjøpmannsgt. 11
Trondheim — Telefon 28 800

KR. AMVIK
Landhandleri
Hvalstad
Telefon Asker 78 13 91

A/S BYGGTEKNIKK
Kjøbmannsgt. 8 — Sentralbord 20 080
Trondheim

HOLLA SPAREBANK
*
Ulefoss

BRØDR. LØNNHEIM
ENTREPRENØRFORRETNING
Kristiansund N — Telefon 73 023

KRISTIANSUND LETTMETALL A/S
Karosserifabrikk
Busser - Godsvogner - Kjølevogner
Renovasjonsvogner
Kristiansund N. — Telefon 77 411

A/S MEKA
Mek. Verksted
Nyhavn — Telefon 23 052
Trondheim

MELØEN MEK. VERKSTED
Kristiansund N. — Tlf. 71 838
Monteringer og Motorreparasjoner

HOBBYSENTERET O. AUNE
Dronningens gate 19
Trondheim — Telefon 30 333

Besøk
FASETTEN KAFETERIA
Jarleveien 8 — Trondheim
Telefon 25 728

KAREN STANGELAND
Kolonialforretning
Sola Telefon 50 192

Besøk
AUTOMATEN KAFETERIA
Kjøpmannsgt. 41
Trondheim — Telefon 25 266

HJELDES MEK. VERKSTED A/S
Skips- og Industrireparasjoner
Trondheim - Telefon 21 924

DIESELKRAFT A/S
Elgesætergt. 2 - Sentralbord 19 630
Trondheim

A. ENGEBRETSEN
Møbelforretning
Nytorget — Telefon 106
KONGSBERG

KONGSBERG
I nye moderne lokaler i byens sentrum finner De banken vår
Vi ser fram til Deres Besøk
Hilsen
SANDSVÆR SPAREBANK

SKEDSMO AVFALLSENTRAL
Fjellhammerv. 19, Strømmen. Tlf. 71 27 77
Kjøper jern, metaller, filler og flasker til dagens priser. Opphugging og demontering av større maskiner og lignende.
Henter Listeført skrapjernslev.d. *Henter*

ELEKTRO-SERVICE
K. J. Myrabø
RADIO — TV — ELEKTRISK
Åndalsnes

AGDER METALLVAREFABRIKK
Stenklev, Arendal — Tlf. 21 227

STABIL PERSIENNEINDUSTRI
Arendal — Tlf. 33 176
Alt i
Markiser - Persienner - Rullegardiner

TRANSPORTSERVICE A/S
Langtransport - Distribusjon
Formidling - Samlasting
Oddervn. 5, Arendal - Tlf. 23957, 24877

SAND SPAREBANK
Sand i Ryfylke - Telefon 51 107

MOBILSTASJONEN
Skarbøvika
Bensin — Olje — Service
Ålesund — Telefon 24 825

SHELL AUTO SERVICE
D. Solvik Olsen
Bryne — Tlf. 81 400

A. H. EIDAL
Moderne møbler — Radio — TV
Nesbyen

VÆRKS KROA
Fina Servicestasjon og Kaffeteria
Inneh.: Kåre Skaia
Froland Verk pr. Arendal — Tlf. 38 246

LAASTAD & CO. A/S
Volvoforhandler
Haugesund — Tlf. 27 565

FINN AARSHEIM
Murmester
Nedstrandgt. 50 — Stavanger
Telefon 24 198

VENNESLA FYSIKALSKE INSTITUTT
Inneh.: Fysioterapeut Svein Haugland
Vennesla — Telefon 39 401

LUNDAL AUTO
Datsun-forhandler
Haugesund — Telefon 24 162

HALDEN REKVISITA A/S
Statsråd Tanksgt. 5
Halden Telefon 81 711

OLE PETTER KULIEN A/S
Byggmester
Kristiansand S. - Tlf. 10 215

MØREVULK A/S
Alt i dekk — Vulkanisering
Kristiansund N — Tlf. 72 174

MICHAEL SCHAU OG SØNN
Telefon 23 160 — Hamar
BLIKK- OG KOBBERSLAGERVERKSTED
Ventilasjon — Varmluft — Vifter — Migthy plate
Aluminium takrenner og nedløp

HAFSLUND VULK A/S
Utfører banepålegging - Avbalansering
Omlegging - -Reparasjoner
Isevn. 59 - Sarpsborg - Tlf. 67 452

KARL JOHANSGATENS BENSINSTASJON
Bensin - Oljer - -Service
Sarpsborg — Telefon 53 506

Når De reiser gjennom Sarpsborg er
MATSTOVA OG PER GYNTHAGEN
på Torget spisestedet

Besøk
RESTAURANT FORUM
Sluttede selskaper mottas
Sarpsborg — Telefon 52 160

HARRY HANSEN
Alt i Kolonial
Veum, Fredrikstad — Tlf. 13 494

EGERSUND FRYSERI A/S
Egersund — Sentralbord 91 511

KIRKELANDETS HUSHOLDNINGSFORRETNING
Etablert 1888
Alltid noe nytt i «Foreningen»
Kristiansund N. - Telefon 71 226

BRØDR. HOLSTAD A/S
Murmester —
Entreprenørforretning
Råde — Telefoner 74 029 — 74 099

A/S BRANMEK
Åsgårdstrand — Tlf. 81 099
Sveising - Montering - Skisservice
Mek. Verksted

A. OPSAHLS EFTF.
Gunnar Erichsen
Kjøttforretning
Telefon 86 20 94 - SKI

H. C. BJØRNSTAD
Alt i Kolonial
Greåker — Telefon 61 278

HUNDSTAD LANDHANDLERI
Assortert Landhandleri
Anders Western - Tlf. 80 Røyse
Kull - Koks - Kunstgjødsel - Kraftfor
- og malervarer - Forøvrig alt i kolonial
Fryserbokser tilleie

Spesialforretning i elektriske
HUSHOLDNINGSAPPARATER
TØNSBERG ELKJØP A/S
Bragården - Tønsberg - Telefon 12 164

KJELL JOHANSEN
Brensel- & Avfallsforretning
Tønsberg — Tlf. 11 568

A/S TRE OG FLIS
Alt i Gulvbelegg — Parkett
Blomsterdalen — Telefon 76 674

HEDMAN & LANGERUD A/S
BAKERI — KONDITORI
Tlf. 4107 - 4224
En gros 4335
KONGSVINGER

Bekkestua
Bakeri og Konditori
G. Ringeriksv. 38 - Tlf. 53 61 63
Bekkestua

Murmester
OLE MYKSVOLL
Ø. Stadionv. 39 — Laksevåg
Telefon 60 335

Kongsvinger Barneutstyr
Kongsvinger — Telefon 4846
Spesialforretning for gutter og piker
Avdeling for babysaker

PHILIP HAUGE
AKSJESELSKAP
Elektroteknisk fabrikk
Nesttun pr. Bergen - Telefon 73 354

Steinkjer Manufakturforretning A/S
DAME- OG HERREKONFEKSJON
Alt i trikotasje og metervarer
Steinkjer

Fosen Komm. Kraftlag
Brekstad
Telefon Opphaug
Installasjonsavdeling
Elektriske apparater og utstyr

FOLLO KJØTT OG SPEKEMAT A/S
OPPEGÅRD
Kjøtt - Flesk - Pølsevarer og grønnsaker
TELEFON 80 31 45

TRICO
Elsa Schrøder Toft
TRIKOTASJEFORRETNING
Telefon 183 - Privat 121
BRØNNØYSUND

For god — nybrent kaffe
Legg veien om
KAFFESPESIALEN
Storgaten 11 - Tlf. 62 555
Husk kaffe-automaten
Den står til tjeneste døgnet rundt

Ta Deres venner med til
CAFE PALMEN
Svømmehallen
når De skal vise Dem «Det Nye Bergen»

BIRGER H. ROGSTAD
Aut. sjåførskole
Tilsluttet Aut. Sjåførskolers Landsforbund
Tlf. kontor 93 110 - Privat 71 149
Bergen

Asker Damefrisørsalong
Innehaver: Laila Nyborg Gabrielsen
BANKGÅRDEN - ASKER
Telefon 459

OMBERG ELEKTRISKE VERKSTED
Reparasjoner og omvikling av motorer og elektrisk utstyr for Industri - Bil - Båt og husholdning — Batteri-service
Fredrikstad — Telefon 15 336

Johan Sanengen A/S
Glassmesterverksted — Glass-sliperi
Thorbjørnsensgt. 17
Tlf. 12 501 — Fredrikstad

Lundheim Bensin & Service
Inneh.: Ragnar Håkonsen & Co.
Bensin – Olje - Smøring
Kiosk
Sarpsborgvn. 107 - Fredrikstad
Tlf. 14 439

HERMANN NILSEN
Blikkenslager
Nansetgt. 17 - Larvik - Tlf. 81 918

LUNDS LABRADOREKSPORT
Larvik
Telefoner 84 965 - 81 516

STAVANGER RØKERI
Stavanger — Telefon 23 584

TORP BENSIN OG SERVICE
Erling Ekedal
Bensin - Olje - Vask - Smøring
Fredrikstad — Telefon 14 189

FAG-FOTO
Leif Sørlie
Larvik — Telefon 81 317

A-S OMAR NYQUIST's EFTF.
Skrapjern og metaller en gros
FREDRIKSTAD
Telefon 13 627, 15 612

Asker Tapet & Gulvbelegg
Semsveien, Asker — Telefon 78 30 19
Ragnar Bø, bolig: Gustav Wentzels vei 8
Telefon 78 32 03

Alt i møbler - rimelige priser
SKREIA MANUFAKTURFORRETNING
Åsmund Glemmestad
Telefon 82 377

LØVSTRØM & NERLAND A/S
Herreekvipering
Folkets Hus - Telefon 25 704
Hamar

O. TORJUSSEN & SØNNER
Byggmestere
Telefoner 32 802 - 22 088
Stavanger

JOHS. BØRRESEN
Møbel-, Teppe- og Utstyrsforretning
Gjøvik — Tlf. 71 317

LUNDEGÅRD & THORESENS EFTF.
Trikotasjevarer - Garn
Sarpsborg — Telefon 52 225

KJELL BAKKEN
Byggmester og Entreprenørforretning
Autorisert i gruppe A, B, C1, D1
Moss
Fr. Solies vei 22 - Telefon 57 329

NILS VIKEN
Nygard st. pr. Gjøvik
Assortert forretning

GRILLEN
Kafeteria — Friluftservering
Selskapslokaler
Telefon HOLMESTRAND 51 460
Rådhusgt. 11

Alt i dagligvarer får De i
MOSS MEIERI & HANDELSLAG
Fleischersgt. 15

Brødrene Fjeld Elektrisk
Autorisert installatør
Værlegt. 18 — Tlf. 3194
MOSS

BRØDRENE ANDRESEN
Automobilforretning
Tlf.:51 489 - 53 774 - Kont. 51 790
Moss

A.S AGROTEKNIKK
Mysen
Telefoner: 1482 - 1538
Alt i maskiner og utstyr for
Jordbruk - Skogbruk - Hagebruk

A/S INVENTAR
Spes. innredninger for kaféer, konditorier og hoteller
V. Totenv. 2-4-6, Gjøvik - Tlf. 71 382

KURANT ARMATUR A/S
Metallstøperi — Belysningsarmatur
Tistedal — Telefon 92 480

OSCAR GRENAGER
Linoleum — Tapeter
Farvehandel — Vindusglass
Halden — Tlf. 82 235

JOH. KR. JOHANSEN
Kolonialforretning
Torvet 2 - Halden

Susebakke Trævarefabrik
SAG og HØVLERI
Mysen — Tlf. 89 17 00
Dører - vinduer - trapper - innredninger
Høvlet og uhøvlet last

H. A. HALVORSEN
Skraphandel
Sarpsborg — Tlf. 53 482

Besøk
A.K.S. KAFETERIAEN
Frokost — Lunsj — Middag
Torget - Tønsberg - Telefon 12 104

GABRIEL ØSTRÅTT
Bilverksted
Telefon 63 097
Sandnes

BERNT JENSEN
Murmester
Hauagaten - Sandnes - Tlf. 62 591

BJERKS TREVAREFABRIKK
Spes.: Garderobeskap
Sandnes — Telefon 63 260

Alt i dagligvarer hos
R. GUSTAVSEN A/S
ved Tinghuset
Drammens nye sentrum — Tlf. 83 37 60

BRØDR. MYRHAUGEN
Murmestere
Trones — Telefon 63 018
Sandnes

Benytt
Ludvig Paulsen Bilsentral
BP-stasjonen — Rutebiler
Horten — Tlf. 41 129

FOTOMAGASINET
Film, fremkalling, kopiering, albums, rammer
Dagny Holthe
Amtmann Blomsgt. - DRAMMEN
Telefon 83 38 32

A/S KARMSUND CEMENTINDUSTRI
Alt i «GULVBELEGG»
Haugesund — Telefon 22 689

Fotograf Arveschoug as
STORGT. 18 - HVIDTS PLASS Tlf. 61626
SANDEFJORD

TEPPESENTERET
Rolf Johansen & Co.
Spesialforretning i tepper
Jernbanepl. 1—3
Sandefjord — Tlf. 63 150

REALF GRØDEM
Transportforretning - Entreprenørforretning - Maskinstasjon - Grustak
Bryne — Tlf. 82 114 - 88 711 - 81 753

Blåsesand - Vi leverer alle sorter spesialsiktet sand til blåsing, finpussing og filtrering - Leveres i sekker á 50 kg.
BRØDR. HANSEN SANDTAK
Tollnes pr. Porsgrunn - Tlf. 51 246

Christiansands Babymagasin
Alt for Baby og Barn
Markensgt. 26
Kristiansand S. — Telefon 22 646

REIDAR SKOMSVOLD
Byggmester
Vestalien — Ugla
Trondhiem — Telefon 59 720

TEPPELAGERET
Øvre Bakklandet 62
Trondheim — Telefon 31 784
Trøndelags største utvalg i vegg til vegg-tepper

JOHS. SANDVIK A/S
«Skarpsko» traktorkjettinger
Sandvik Vinsjer — Mek. Verksted
Stokke — Tlf. 320

EVENSEN & EVENSEN
Aut. Entreprenørforretning
ALT I MUR - TRE - BETONG
Tlf. 52 147 — Lillehammer

BESØK
Skotterud Gjestgiveri & Kafeteria
Skotterud - Telefon 5309

A-S BETONGRØR
SPILLUM I NAMDALEN
Produksjon av: betongrør 4—18 tommer, kulvert 60—120 tommer. Kumringer, Septik tanker. Nopsasten i flere farver.

BRØDRENE KVIA
OFFENTLIG SLAKTERI
Nærbø
Telefon kontor og slaktehus 85 436
Telefon pølseri og butikk 85 127

TRÆLEBORG BAKERI A/S
Tønsberg — Telefon 12 423

A/S STOKKE PUKKVERK
Stokke — Tlf. 327
Pukk - Singel - Veigrus

STORGATENS KAFE
Anbefales som et meget godt spisested
Tønsberg — Tlf. 13 909

MØBLER & LYS A/S
Alt i Møbler og Lamper
Sellebakk — Tlf. 14 341

LARS ANDA EFTF.
Inneh. O. Primstad
Ass. Landhandel
Nærbø — Telefon 85 130

SKAL DE KJØPE
SOVEROMSMØBLAR?
Sjå då først våre modeller.
Desse er Stilfulle - Prydfulle og Praktiske
Skogen Møbelfabrikk A/S
Rødland — tlf. Velandsnes 60 b

KARL HOLM
Slakter og Pølsemakerforretning
Arendal — Tlf. 21 134

TANGEN BENSINSTASJON
Inneh.: Thomas Olsen
Smøring - Oljeskift - Vask
Motorvask - Tektyl
Understellsbehandling utføres
Tistedal - Tlf. 92 270

Halfdan Falcks Bokbinderi
Innbinding — Protokollverksted
Tlf. 21 530 — Bodø

BILEIERE!
Vi har alltid nye og ferske batterier til Deres bil. Har De vansker med radiatoren? Benytt vårt radiatorverksted,
FEVANG BATTERISERVICE
Moveien 4 - Sandefjord - Tlf. 63 274

DRECHSLERS PARFYMERI
Bijouteri — Portefølje
Sortland

Skotøymagasinet
Telefon 3076
ÅRNES
Skotøy - Herreekvipering
Sportsartikler - Møbler

ANNA PINERØD
Ass. Kolonial
Lisleby — Telefon 14 270

ÅRNES FOTO
HANS IHLE
Atelier for:
Brudebilder - Familiebilder - Barnebilder
Portretter osv.
Telefon 3248 — Årnes

Alle veier fører til
SLAKO A/S
Supermarkeder
Tolvsrød pr. Tønsberg
Tlf. 25 357 - 25 358

«DE TRE NØSTER»
Garn - Trikotasje - Kjoler
Tlf. 82 194
Skreia og Lena

STANGE ELEKTRISKE
Elektrisk forretning
Aut. installatør
Tlf. 31 430 — Stange

FREMKALLING — KOPIERING
Den beste service, hurtigste levering til rimeligste priser får De når De sender Deres filmer til
Døhlens Fotolaboratorium
Strømmen

VIGRESTAD MINKFARM
(Kristoffer Varden)
VIGRESTAD — Telefon 87 144

LASKEN KOLONIAL
Dagligvareforretning
Lasken, Sandefjord — Tlf. 75 045

LILLESTRØM KONFEKSJON
LILLESTRØM
HERRE-, GUTTE- og PIKEKLÆR

MØLLER MØBLER
Spjelkavik — Telefon 39 300

EINAR ØVERLI
Trelasthandler
Hamar — Tlf. 23 692

EIVIND J. ALHAUG
Entreprenør
Hamar — Tlf. 22 954

De får mange tips ved en rundtur i vår forretning. — Gå innom
SIG. BERGERSEN
Nittedalsgt. 19, Lillestrøm, Tlf. 71 13 03
Glass - Stentøy - Kjøkkenutstyr -
Damevesker - Parfyme - Leketøy

Gresvik Elektriske Forretning
Alt i elektrisk
Aut. installatør
Gressvik Telefon 27 265

SVERRE MAGNUS GISET A/S
Optiker
Hamar — Tlf. 21 230

SÆTRANG FOTO
Alt i fotoartikler
Torggt. 32, Hamar — Tlf. 23 754

BRØDRENE SKÅRET
Elektrisk monteringsverksted
Hamar — Tlf. 25 621

EINAR BERGESEN
Bakeri — Conditori
Telefon 23 — Nesna

HAMAR KJØLESERVICE A/S
Postboks 306 - Verksted: Grønnegt. 2
Hamar — Tlf. 22 502

BESØK
SANDBAKKENS KAFE & KIOSK
Nydal — Hamar
Tlf. 38 131 - 38 132

HAMAR RØRLEGGERBEDRIFT A/S
Aut. Rørlegger
Skolegt. 12, Hamar — Tlf. 23 024

SKOGVEIEN AUTO A/S
Bilforretning — Mobilstasjon
Bensin - Olje - Service
Hamar — Tlf. 22 090

GODT UTVALG I DAME- OG HERRESKOTØY

VALKYRIEN SKOMAGASIN A/S
Valkyriegaten 3 - Tlf. 46 34 64
OSLO

NILSENS UTSTYRSFORRETNING
Eftf.: Trygve Morstad A/S
Telefon 52 187 — Sarpsborg

Byens eldste spesialforretning i utstyrsvarer — *Sengeutstyr - Dekketøy - Gardiner - Portierer - Gulvtepper*

HERRECENTERET

Byens største utvalg i dresser

Nordregt. 30

Trondheim — Telefon 25 163

Odd Fellows selskapslokaler

Oddvar Løvseth

Ålesund — Telefon 24 844

TØNSBERG SEKKELAGER
Inneh.: Gunnar Horn
Jern og metaller kjøpes og selges
Kilen, Tønsberg, Tlf. 14 899, priv. 24 024

ARNE JOHANNESSEN
Bakeri og Konditori
Sandnes — Tlf. 61 651

LIMA TRANSPORT
Telex 2287 — Tlf. 28 098 - 27 158
Stavanger

INGOLF MOLVÆR
Fotografisk Forretning
Spjelkavik — Telefon 39 314

ALF ARNTZEN
Malermester
Hundsvåg — Stavanger
Tlf. 47 316

ERLING HALVORSEN
Entreprenørforretning
Adv. Bergs gt. 22 — Telefon 28 749
Stavanger

A/S NORBYGG
Sjøgt. 3 - Bodø - Telefon *23 580
Bilavdeling: Simca, Plymouth, Person- og stasjonsvogner

MARTHINSENS KLISJEANSTALT
Urgt. 6 — Telefoner 27 422, 21 173
Stavanger

HJØRDIS HOLM
Mote- og Manufakturforretning
Namsos — Telefon 72 213

Benytt
HÅGENSEN FOTO
Namsos — Telefon 72 436

KNUT OFSTAD
Gullsmed
Namsos — Telefon 72 662

HARALD LÆND
Lakkerverksted
Namsos — Telefon 72 163

BERTHA JOHANSEN
Blomsterforretning
Namsos — Telefon 72 267

H. LØVOLD
Fiskeforretning — Fast bilrute
Namsos — Telefon 72 773

HANDARBEIDSSTUA
Namsos — Telefon 72 472

RADIO-SERVICE
Service av Radio - TV - Radar
Skipsanlegg
Gressvik, Fredrikstad - Tlf. 27 777

HANS GUNTVEDT
Byggmester
Namsos — Telefon 72 558

BØRSTAD GJESTGIVERI
— Like ved stasjonen
Namsos — Telefon 72 131

ARNE BØE & SØNN
Inneh.: Alf Bøe
Malermester
Bolette Wiesesgt. 3
Stavanger — Tlf. 24 549

BRØDR. LINDBERG
Smie & Mek. Verksted
Fredrikstad Telefon 12 419

NILS NILSEN
Tapetserforretning
Fredrikstad - Tlf. 12 794

HAGBART JAKOBSEN
Fargehandel
Spesialforretning i maling
Fredrikstad - Telefoner 12 586, 12 556

GRAND CIGARFORRETNING
Piper, Lightere, Sigarer, Sigaretter m.m.
Kommisjonær for Norsk Tipping og Pengelotteriet
Nygårdsgt. 25, Fredrikstad - Tlf. 12 842

TEKSTIL-GROTTEN
Stoffer for hele familien
Storgt. 1, Fredrikstad - Tlf. 12 823

Asker Møbeltapetserverksted
Asker
Fabrikasjon av båtseter, båtputer og møbler
Tlf. verksted Asker 79 91 02
Møbelforretning i Heggedal, tlf. 79 72 52

B Gravdahls Kjøttforretning
Lier
Telefoner 84 60 41 - 84 62 02

SIGVART SIGVARTSEN
Stenhuggeri
Lierbyen — Tlf. 84 65 33 - 84 69 48
Monumenter - Heller - Bygningssten

DAGFRED BORGERSEN
Murmester
Hinna — Stavanger
Telefon 45 476

BÆRUM BLOMST
Inneh.: Jan Kvam
Ringeriksvn. 36, Sandvika, v/Løkkebrua
Telefon 54 03 62
Brudebuketter - Dekorasjoner - Kranser
Tilsluttet Interflora, Norge

P. HASSELØ & CO.
Kolonial - Sild - Fisk - Glass - Krustøy
Tingvoll — Tlf. 71

Velkommen til
DUVAL KAFÉ A/S
Kongensgt. 3—5, Skien — Tlf. 23 670
Middag - A la carte - Smørbrød

A/S BUSSBYGG
Bilgummi — Karosserifabrikk
Hovedforhandler for Brigsteon bilgummi for Møre og Romsdal
Hovedforhandler for NSU biler
Hovdenakken — Tlf. 19

JOHAN P. BJØRNSETH
Frukt & Tobakk
Ålesund — Telefon 22 081

ODDVAR FRØYLAND
Aut. Installatør
Skåregt. 134 — Telefon 25 455
Haugesund

LEIF STAVE
Murmester
Ålesund — Telefon 22 676

P. LØSETH
Alt i Frukt & Sjokolade
Ålesund — Telefon 22 219

Trondhjems Eske- & Mappefabrikk
Innherredsvn. 7
Trondheim — Telefon 27 684

Stavanger — Sandefjord — Egersund — Reinsvoll
Steinkjer — Molde — Harstad

O. K. ELEKTRISKE
Aut. installatør i Stavanger og Hetland
Stavanger — Telefon 22 096

RADIATORSERVICE A/S
Solandsbakken 4
Stavanger Telefon 21 476

A/S WIKENE
Elektrisk forretning
Nytorget — Stavanger
Telefon 21 280

L. HVIDING
Likkistefabrikk
Stavanger - Telefon 28 772 - 36 479
Begravelsesbyrå Telefon 28 772
Privat telefon 36 758

A.S VEI OG BYGG
ENTREPRENØRFIRMA
Reinsvoll
Telefon 94 853 Boverbru

LYNG DROGERI — SYKEARTIKLER
Egersund — Telefon 91 895

JOHAN L. KVARME
Frukt & Tobakk
Steinkjer — Telefon 61 895

JOH. BAKKELI
Malermester
(inneh. malermester Sverre Bakkeli)
Bygnings-, skips- og skilt-maling
Tapetsering — Gulvbelegg
Etabl. 1914 — Telefon 1324 - 2625
— HARSTAD —
Distriktets største forretning i bransjen
Egen farvehandel

«LOTUS»
Damefrisersalong
N. Kleivegt. 16
Stavanger Tlf. 20 943

HAUKERØD BENSINSTASJON
Sandefjord
Telefoner: 75 025 - 75 313

ERLING OUTZEN
Bakeri & Konditori
Molde — Telefon 51 348

TORGER NAVERSEN
Aut. Rørleggerbedrift
STAVANGER
Telefon 23 383

Universitetsbibl. i Oslo
avd. Norsk Pedagogisk
Studiesamling
Observatoriegt. 1
Oslo 2

Kvalitetsvarer i betong

BETONGRØR
BETONGSTEIN
SPLITTA FASADESTEIN
KOMMRINGAR
SPALTEPLANK m. m.
ALT I PREFABRIKERTE
TERASSO-ARBEID

Ellers forhandler vi Eternit, Leca mursement og jarn

Kontakt oss og De er sikra kvalitetsvarer til rimelege priser

Førde Sementvarefabrikk A/S

Førde telefon 266

Godkjent av kontrollrådet for betongprodukter

Grafia Boktrykkeri, Oslo